

BOŽIDAR OTAŠEVIĆ
NENAD ĐURĐEVIĆ

KRIVIČNO DELO NEOVLAŠĆENA PROIZVODNJA I STAVLJANJE U PROMET DOPING SREDSTVA – PROBLEMI U RADU ORGANA OTKRIVANJA I SUDSKA PRAKSA

Doping je ozbiljna pretnja modernom sportu, i to iz dva razloga: prvo, on je nespojiv sa etičkim principima sporta i poštenom sportskom borbom; drugo, doping može ugroziti zdravlje sportista zbog velikog broja lekova i medicinskih postupaka koji se koriste u tu svrhu. Cilj rada je da ukaže na osnovne karakteristike krivičnog dela neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet doping sredstva, te na određene probleme koji se javljaju u praktičnom radu policije i tužilaštava, kao i na skromnu sudsku praksu koja postoji u ovoj oblasti. Problem u praksi predstavlja činjenica da postoji velika sličnost između krivičnog dela neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet doping sredstva i osnovnog i privilegovanog oblika neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz čl. 246 st. 1 i 6 KZ. Dokazivanje o kom krivičnom delu se u konkretnom slučaju radi izuzetno je teško, jer se nekada egzaktnim dokaznim sredstvima ne može utvrditi s kojim ciljem je preduzeta konkretna radnja izvršenja. Pri tome treba imati u vidu činjenicu da se značajan broj zabranjenih supstanci nalazi istovremeno i na Spisku psihoaktivnih kontrolisanih supstanci i na Listi zabranjenih

---

Dr Božidar Otašević, docent Kriminalističko-policijskog univerziteta, Beograd, e-mail: bozidarotasevic@yahoo.com.

Prof. dr Nenad Đurđević, redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Kragujevcu, u penziji, e-mail: isaija1957@gmail.com. Rad je nastao u okviru projekta Fonda za nauku Republike Srbije „Ideje – Projekat akceleracije inovacija i podsticaja preduzetništva u Republici Srbiji – Management of New Security Risks – Research and Simulation Development“ NEWSIMR&D.

doping sredstava. Kriminalne grupe mogu proizvoditi i stavljati u promet zabranjene supstance kao doping sredstva i kao psihoaktivne supstance. Imajući u vidu da je za organe otkrivanja ovo nova oblast rada, oni se najčešće neće baviti dokazivanjem sa kojim ciljem su određene supstance proizvedene i stavljene u promet, već će se jednostavno opredeliti da je reč o krivičnom delu neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga, što svakako sa kriminalnopolitičkog aspekta nije opravdano.

Ključne reči: *doping, psihoaktivne supstance, krivično delo, sportisti, zdravlje*

U V O D

Doping u sportu, u užem smislu reči, predstavlja davanje sportisti ili korišćenje od strane sportiste supstanci ili metoda koje su zabranjene, a koje doprinose poboljšanju sportskih rezultata. Međutim, u širem značenju, doping predstavlja postojanje jednog ili više prekršaja antidoping pravila utvrđenih Svetskim antidoping kodeksom.

Korišćenje različitih sredstava radi povećanja sopstvenog učinka nije izum modernog sporta. Još u vreme prvih olimpijskih igara u antičkoj Grčkoj među sportistima je bilo uobičajeno korišćenje različitih stimulativnih sredstava (na primer, korišćenje alkoholnih pića, pečuraka ili životinjske krvi). Kasnije je korišćeno dejstvo i kofeina, nitroglicerina, alkohola, opijuma ili strihnina. Danas je doping stalni pratilac savremenog sporta, a verovatno je i da će u budućnosti barem vrhunska sportska takmičenja biti opterećena uzimanjem različitih doping supstanci i metoda sa ciljem nesportskog povećanja takmičarskih sposobnosti od strane sportista. Idealistički pristup sportu po principu „važno je učestvovati a ne pobediti“ teško da je ikada bio deo bića sportista. Svako zna da veću radost donosi pobeda nego poraz, bilo da je reč o olimpijskim igrama ili opštinskom takmičenju. Pobeda je za sportistu osnovni cilj učešća u takmičenju i upravo zbog toga su neki spremni da svoje takmičarske sposobnosti povećaju uzimanjem doping sredstava.¹

Upotreba dopinga suprotna je osnovnim vrednostima savremenog sporta i predstavlja njegovu grubu zloupotrebu. Međunarodne organizacije, države i svi međunarodni i nacionalni sportski savezi borbu protiv dopingovanja stavljaju u svoje osnovne zadatke. Tri su osnovna legitimna cilja borbe protiv dopinga u sportu: zaštita zdravlja sportista, očuvanje načela jednakih šansi (konkurencije) i održavanje verodostojnosti sportske grane.² U tim činjenicama leži puno opravdanje da se preduzmu

---

¹ Više, Nenad Đurđević, *Komentar Zakona o sprečavanju dopinga u sportu*, Pravni fakultet u Kragujevcu, Kragujevac, 2008.

² Jochen Fritzweiler (Hrsg.), *Doping, Sanktionen, Beweise, Ansprueche*, Stämpfli (Verlag), Bern, 2000, 82.

mere radi sprečavanja dopinga u sportu i sankcionisanja svakog vida zloupotrebe. Kakva će sankcija biti predviđena za kršenje pravila koja zabranjuju doping, zavisi od toga da li se doping kvalifikuje kao disciplinska povreda, prekršaj ili krivično delo.³

Za izricanje pojedinih sportskih sankcija nadležni su odgovarajući sportski savezi, a pojedine sankcije su u nadležnosti odgovarajućih državnih organa, odnosno organizacija. Prva grupa sankcija uglavnom je koncentrisana na poništavanje sportskih rezultata i zabrane učešća na takmičenjima, kao i isključivanje iz sportske organizacije, pošto se doping smatra osnovnim razlogom za prestanak odnosa članstva u sportskoj organizaciji.⁴ Druga grupa sankcija odnosi se na radnopravnu, građanskopravnu, prekršajnopravnu i krivičnopravnu odgovornost. Drugoj grupi sankcija treba dodati zabranu državnim organima da sportistima i drugim licima za koja se utvrdi da su odgovorna za doping dodeljuju sredstva iz javnih prihoda za obavljanje sportskih aktivnosti i delatnosti.⁵

Krivičnopravna zaštita u ovoj oblasti je fragmentarnog karaktera i pojavljuje se kao nužna samo u slučajevima drastičnog ugrožavanja ili povrede zdravlja ljudi, dok se pravo na zaštitu zdravlja koje se dopingom ugrožava dominantno štiti drugim granama prava. U stvari, krivičnopravna intervencija radi zaštite zdravlja ljudi dolazi u obzir kao krajnje sredstvo, u slučajevima kada sva druga društvena i pravna sredstva za postizanje tog cilja ostanu bez uspeha.⁶ Krivična dela čijim se propisivanjem suzbija doping u sportu svrstana su u sporedno krivično zakonodavstvo, odnosno nalaze se u Zakonu o sprečavanju dopinga u sportu⁷ i njima se, pre svega, štiti zdravlje sportista, što predstavlja osnovnu zajedničku karakteristiku ovih krivičnih dela. Reč je o krivičnim delima koja su uperena protiv zdravlja više lica – sportista, odnosno koja predstavljaju opasnost za neodređen i veliki broj lica – sportista.

ZAKON O SPREČAVANJU DOPINGA U SPORTU

Važeći Zakon o sprečavanju dopinga u sportu donet je 2014. godine. Ovim zakonom je zamenjen Zakon o sprečavanju dopinga u sportu iz 2005. godine.

---

³ Dejan Šuput, *Sankcionisanje dopinga u sportu*, Orion Art, Beograd, 2007, 32.

⁴ Nenad Đurđević, „Odmeravanje kazne zabrane učešća sportiste na takmičenjima zbog upotrebe dopinga – pravni značaj slučaja Marina Čilića“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Splitu*, br. 2, Split, 2015, 470.

⁵ Nenad Đurđević, „Krivična odgovornost za doping u sportu“, zbornik radova *Pravna država i stručnost procesnih subjekata kao instrument suprotstavljanja kriminalitetu*, Pravni fakultet u Kragujevcu i Hanns Seidel Stiftung, Kragujevac, 2015, 202.

⁶ Dragoljub Atanacković, *Krivično pravo – posebni deo*, Beograd, 2009, 190.

⁷ Zakon o sprečavanju dopinga u sportu, *Službeni glasnik RS*, br. 111/2014 i 47/2021.

Međutim, od donošenja zakona 2014. godine, situacija u pogledu pravnog uređenja borbe protiv dopinga u sportu na međunarodnom planu je izmenjena. Jedna od najznačajnijih promena je donošenje novog Svetskog antidoping kodeksa 2019. godine čije odredbe stupaju na snagu 1. januara 2021. godine, kao i prateće promene međunarodnih standarda u oblasti dopinga, koje je odobrila Svetska antidoping agencija u 2019. i 2020. godini. Pored toga, javila se i potreba za usklađivanjem Zakona o sprečavanju dopinga u sportu sa Zakonom o sportu⁸ i Zakonom o inspekcijском nadzoru⁹ koji su doneti posle ovog zakona. Zbog svega ovoga, Zakon o sprečavanju dopinga u sporta pretrpeo je značajne izmene 2021. godine, koje su delom obuhvatile i odredbe kojima je regulisana krivična odgovornost. Tako je izvršeno proširivanje težeg oblika krivičnog dela iz čl. 38 st. 2 Zakona – omogućavanje upotrebe doping sredstava, tako da se odnosi na sva maloletna lica, za razliku od rešenja iz 2014. godine, kojim su obuhvaćeni samo maloletnici od 14 do 18 godina. Izmena je bila potrebna jer se odredbama Svetskog antidoping kodeksa zahteva posebna zaštita za sva lica koja još nemaju 18 godina.

Inače, od donošenja zakona 2014. godine pa do izmena 2021. godine, Antidoping agencija Republike Srbije sprovela je ukupno 5.129 doping kontrola i pritom je utvrdila ukupno 49 povreda antidoping pravila koje su napravili sportisti, i 23 povrede koje su bile povezane za dopingom konja. U 48 povreda koje su se odnosile na prisustvo zabranjenih supstanci u telesnom uzorku sportiste, ukupno je otkriveno prisustvo 66 zabranjenih supstanci, i to: 27 anaboličkih steroida, 16 stimulansa, 10 diuretika, 8 kanabinoida, 3 hormona i metabolička modulatora, 1 beta 2 agonist i 1 narkotik. Antidoping agencija Republike Srbije je u navedenom periodu u značajnoj meri saradivala i sa Ministarstvom unutrašnjih poslova, posebno sa Službom za borbu protiv organizovanog kriminala (SBPOK), carinom, tužilaštvima i sudovima. Kao plod saradnje Antidoping agencije Republike Srbije i policije, a posebno kao rezultat odličnog rada pripadnika SBPOK-a treba istaći slučaj iz 2015. godine, kada je došlo je do hapšenja tri lica i prve velike zaplene doping sredstava u vrednosti od približno 1.000.000 evra na crnom tržištu. Količine zaplenjenih doping sredstava od strane pripadnika MUP-a, u periodu 2014–2018. godine, prema Izveštaju Radne grupe za oblast dopinga u sportu Nacionalnog saveta za sprečavanje negativnih pojava u sportu, iz oktobra 2018. godine, iznose: u 2014. godini – 250,27 grama i 751 tableta anaboličkih steroida; u 2015. godini – 51.919,08 grama, 25.752 tableta i 23.711 ml anaboličkih steroida;

---

⁸ Zakon o sportu, *Službeni glasnik RS*, br. 10/16.

⁹ Zakon o inspekcijском nadzoru, *Službeni glasnik RS*, br. 36/15, 44/18 – dr. zakon i 95/18.

u 2017. godini – 1.328 tableta i 55 ml anaboličkih steroida i u 2018. godini – 1.364 tableta i 96 ml anaboličkih steroida.¹⁰

Donošenjem zakona iz 2005. godine Srbija se svrstala u red malog broja država u svetu koje su tada imale poseban zakon za borbu protiv dopinga u sportu. Ovaj zakon se temeljio na Evropskoj konvenciji o sprečavanju dopinga u sportu Saveta Evrope i Svetskom antidoping kodeksu iz 2003. godine – *World Anti-Doping Code* (u daljem tekstu Kodeks),¹¹ uz uvažavanje uporednopravnih rešenja država koje su na sličan način uredile zakonodavni okvir u borbi protiv dopinga u sportu. Kodeks je imao i u vreme donošenja, a i danas ima nadzakonsku snagu i omogućuje jedinstveni način ponašanja u sprovođenju antidoping pravila u sportu. Prema odredbama Svetskog antidoping kodeksa postoji određeni broj odredaba koje moraju doslovno biti preuzete i prihvaćene od svih učesnika u sistemu sporta u svetu, i na međunarodnom i na nacionalnom nivou, inače organizacije u oblasti sporta i sportisti u Republici Srbiji mogu biti izloženi izuzetno teškim sankcijama, uključujući zabranu učešća na međunarodnim sportskim takmičenjima i uskraćivanje organizacije međunarodnih sportskih takmičenja na teritoriji Republike Srbije. U grupu odredaba koje se moraju preuzeti bez bilo kakve izmene suštine spadaju: čl. 1 (Definicija dopinga); čl. 2 (Povreda antidoping pravila); čl. 3 (Dokazivanje dopinga); čl. 4.2.2 (Specifične supstance ili specifični metodi); čl. 4.2.3 (Supstance zloupotrebe); čl. 4.3.3 (Odlučivanje VADA o listi zabranjenih sredstava); čl. 7.7 (Povlačenje iz sporta); čl. 9 (Automatska diskvalifikacija pojedinačnih rezultata); čl. 10 (Kazne za pojedince); čl. 11 (Mere u timskim sportovima); čl. 13 (Žalbe); čl. 15.1 (Automatsko obavezujuće dejstvo odluka); čl. 17 (Zastarelost); čl. 26 (Tumačenje Kodeksa); Dodatak 1 – Definicije.

Po ugledu na Belgiju, Dansku, Španiju, Francusku, Grčku, Italiju i Portugaliju, srpski zakonodavac je još 2005. godine odlučio da meteriju sprečavanja dopinga u sportu uredi posebnim zakonom, a ne većim brojem pravnih normi raspoređenih u zakone koji regulišu proizvodnju i promet farmaceutskih proizvoda, ili organizovanje i održavanje sportskih aktivnosti.¹² U međuvremenu je to postao i dominantan pristup u svetu, pa su tako posebne zakone dobile, na primer, i Nemačka (2015), Austrija (2007) i Španija (2021). Posebno treba pomenuti Rodčenkov antidoping

¹⁰ Podaci su navedeni prema: „*Ex-ante* analiza efekata Zakona o sprečavanju dopinga u sportu sa stanovišta izmena svetskog antidoping kodeksa i drugih propisa“, <https://www.mos.gov.rs/public/documents/upload/sport/inspekcija/Ex-ante%20analiza%20efekata%20Zakona%20o%20sprecanju%20dopinga%20u%20sportu%20-%20Nacrt%202-12-2020.docx>, 1. 9. 2022.

¹¹ World Anti-Doping Code, v. na: www.wada-ama.org, 1. 9. 2022.

¹² D. Šuput, op. cit., 95.

zakon iz 2019. godine,¹³ kojim su Sjedinjene Američke Države i svet početkom decembra 2020. godine dobili krivični zakon, sa eksteritorijalnim dejstvom, usmeren na učesnike doping prevara na velikim međunarodnim sportskim takmičenjima. Tim zakonom je stvoreno krivično delo „velike međunarodne zavere u vezi sa doping prevarom“ (Major international doping fraud conspiracies). Krivično delo čini bilo koja osoba, osim sportiste, koja svesno sprovede u delo, pokuša da sprovede u delo ili sklopi zaveru sa bilo kojom drugom osobom radi sprovođenja u delo šeme u trgovini vršeći uticaj na upotrebu zabranjene supstance ili zabranjenog metoda, vezano za bilo koje veliko međunarodno sportsko takmičenje. Za ovo krivično delo iz čl. 3 st. 1 Rodčenkovog antidoping zakona postoji eksteritorijalna federalna nadležnost (čl. 3 st. 2 Zakona). To znači da se Zakon primenjuje bez obzira na to li su u doping zaveru umešani državljani SAD i da li je krivično delo učinjeno na teritoriji ili izvan SAD. Krivične kazne za izvršeno delo Velike međunarodne zavere u vezi sa doping prevarom utvrđene su čl. 4 st. 1 Zakona. Izvršilac krivičnog dela se kažnjava kaznom zatvora do 10 godina, novčanom kaznom od 250.000 dolara ukoliko je u pitanju pojedinac ili 1.000.000 dolara ukoliko je reč o organizaciji, ili oboje. Osim toga, bilo koja imovina, stvarna ili lična, materijalna ili nematerijalna, može se zapleniti ili krivično oduzeti u SAD ukoliko se to vlasništvo koristi ili namerava da se koristi na bilo koji način kako bi se izvršilo ili olakšalo izvršenje krivičnog dela, ili ako predstavlja prihod koji je ostvaren, pribavljen, uzet ili zadržan u vezi ili kao rezultat izvršenja krivičnog dela.¹⁴

Važeći Zakon o sprečavanju dopinga u sportu iz 2014. godine temelji se na Međunarodnoj konvenciji protiv dopinga u sportu (u daljem tekstu Konvencija) i na već pomenutom kodeksu. Konvencija je usvojena 19. oktobra 2005. godine u Parizu, na trideset trećoj sesiji sastanaka Generalne konferencije Organizacije ujedinjenih nacija za obrazovanje, nauku i kulturu (UNESCO). Ova konvencija je osmišljena kao moćno međunarodnopravno sredstvo koje treba da omogući da svi sportisti na svetu budu podvrgnuti identičnim propisima, odgovarajućim antidoping testovima i standardizovanim pravnim propisima kako bi im se, u slučaju da se dokaže da su koristili zabranjena doping sredstva, izricale istovetne i ujednačene sankcije za izvršene delikte.¹⁵ Međunarodna konvencija protiv dopinga u sportu je univerzalnog karaktera i njena primena je obavezna za sve države članice UN koje su je ratifikovale.

---

¹³ Bill, H. R. 835 – 116th Congress (2019-2020), koji je predsednik Tramp potpisao 4. decembra 2020. godine.

¹⁴ Nenad Đurđević, „Uticaj Rodčenkovog antidoping zakona na harmonizaciju borbe protiv dopinga u sportu na svetskom nivou“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, br. 1, Split, 2022, 20.

¹⁵ Dejan Šuput, „Izvori kaznenog prava u oblasti sporta i usklađenost srpskog prava sa međunarodnim standardima“, *Strani pravni život*, br. 1. Beograd, 2011, 237.

Važeći Zakon o sprečavanju dopinga u sportu sadrži dva krivična dela, i to: omogućavanje upotrebe doping sredstva (čl. 38) i neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet doping sredstava (čl. 39). Međutim, ovaj zakon ne sadrži isključivo krivičnopravne odredbe, već u potpunosti uređuje oblast dopinga u sportu, tako da se smatra delom sporednog krivičnog zakonodavstava Republike Srbije. To dalje znači da u srpskom krivičnopravnom sistemu i dalje važi podela na glavno i sporedno krivično zakonodavstvo i da smo još uvek daleko od unifikacije krivičnog zakonodavstva. Na ovaj zaključak upućuje nas i odredba čl. 13 Krivičnog zakonika,¹⁶ koja nosi naslov „Važenje opšteg dela ovog zakonika“, u kojoj je propisano da odredbe opšteg dela krivičnog zakonika važe za sva krivična dela određena tim zakonom ili drugim zakonima. Svakako, sporedno krivično zakonodavstvo u uređenom pravnom sistemu treba da predstavlja izuzetak, a ne pravilo, jer je zbog pravne sigurnosti građana veoma važno da krivičnopravne norme budu sistematizovane u jednom pravnom aktu, a ne „rasute“ u više zakona.¹⁷ Zbog toga bi u budućim izmenama Krivičnog zakonika trebalo razmisliti o tome da se ova dva krivična dela propisana Zakonom o sprečavanju dopinga u sportu izbrišu iz ovog zakona i propišu kao nova krivična dela u okviru grupe krivičnih dela protiv zdravlja ljudi, pošto takva grupa krivičnih dela već postoji u Krivičnom zakoniku Republike Srbije. Upravo je na sličan način postupljeno prilikom izmena i dopuna Krivičnog zakonika iz 2009. godine, kada je krivično delo nasilničkog ponašanja na sportskoj priredbi, koje je bilo propisano čl. 20 Zakona o sprečavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama,¹⁸ izbrisano iz ovog zakona i propisano u čl. 344a Krivičnog zakonika u grupi krivičnih dela protiv javnog reda i mira.

Za razliku od Zakona o sprečavanju dopinga u sportu iz 2014. godine, onaj iz 2005. godine je propisivao upotrebu dopinga kao krivično delo. Ova norma je bila vrlo problematična, jer je jedno od najkontroverznijih pitanja u vezi s borbom protiv dopinga u sportu pitanje da li krivičnom odgovornošću treba da bude obuhvaćen i sam sportista za koga se utvrdi da je bio dopingovan. Prema jednom stanovištu, kao što se samo lice koje konzumira drogu ne kažnjava tako ni dopingovani sportista ne može biti krivično odgovoran. Prema drugom stanovištu, krivičnom odgovornošću moraju biti obuhvaćeni i sportisti za koje se utvrdi da su na sportskom takmičenju bili pod dejstvom dopinga, posebno za namernu

---

¹⁶ Krivični zakonik, *Službeni glasnik RS*, br. 85/2005, 88/2005, 107/2005, 73/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 i 35/2019.

¹⁷ Nataša Mrvić-Petrović, *Krivično pravo*, JP „Službeni glasnik“, Beograd, 2006, 45.

¹⁸ Zakon o sprečavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama, *Službeni glasnik RS*, br. 67/2003, 101/2005 – dr. zakon, 90/2007, 72/2009.

upotrebu dopinga.¹⁹ Važećim Zakonom o sprečavanju dopinga u sportu, u čl. 41, upotreba doping sredstva je propisana kao prekršaj za koji se može izreći kazna u rasponu od 50.000 do 150.000 dinara. Delibašić i Mandarić smatraju da je takvo rešenje prihvatljivo jer se ne može krivičnim pravom suzbijati autodestrukcija u vidu upotrebe doping sredstva.²⁰ Prema stanovištu nekih drugih, pre svega stranih pravnih pisaca, krivičnu odgovornost sportista za doping treba vezati samo za takmičarski sport i za situacije kada je zbog korišćenja dopinga nastalo ugrožavanje verodostojnosti konkurencije na takmičenju (falsifikovanje konkurencije).²¹ Svakako, treba istaći da u pojedinim zemljama, kao što su Belgija, Italija, Nemačka, postoji krivična odgovornost sportista za upotrebu doping sredstava.

Kada je reč o upotrebi doping sredstava, sankcionisanje sportista krivičnim pravom još uvek nije široko prihvaćeno.²² U većini zemalja u svetu ne postoji krivična odgovornost sportista za upotrebu doping sredstva. Po našem mišljenju dva su osnovna razloga za to: prvo, samo dokazivanje postojanja namere kod učinioca ovakvog krivičnog dela u praksi je veoma teško, odnosno, u najvećem broju slučajeva ona se ne može utvrditi egzaktnim i objektivnim dokaznim sredstvima; drugo, postoji opravdana sumnja da se rezultati u borbi protiv dopinga u sportu ne mogu ostvarivati krivičnim kažnjavanjem sportista. Smatramo da u borbi protiv dopinga u sportu u prvi plan treba staviti preventivne mere, sa posebnim akcentom na edukaciju sportista, posebno maloletnika. Treneri su ti koji trebaju edukovati sportiste o listi nedopuštenih sredstava (koja se svake godine menja) i o načinima na koje se ta sredstva mogu, čak i nenamerno, uneti u organizam. Svakako da je edukacija neophodna i u delu obaveze davanja uzorka, po pravilu urina, ako se to od sportiste zatraži, kao i o posledicama odbijanja takve obaveze. Pored trenera veoma važnu ulogu imaju i predsednici klubova, koji su ujedno i zakonski zastupnici klubova, pri čemu je njihova uloga značajnija u manjim klubovima, gde ne postoje specijalizovane službe, koje bi obavljale te poslove.²³ Bez obzira na činjenicu što je u periodu od 2008. do 2020. godine, prema podacima Antidoping agencije Srbije, na doping bilo pozitivno 111 sportista iz ukupno 33 sportske discipline, smatramo da je sasvim ispravno što je Zakon o sprečavanju dopinga u sportu iz 2014. godine ukinuo krivičnu odgovornost sportiste za doping.

¹⁹ N. Đurđević, op. cit., 218.

²⁰ Veljko Delibašić, Sanja Mandarić, *Sportsko i krivičnopravno sankcionisanje dopinga u sportu*, Službeni glasnik, Beograd, 2016, 229.

²¹ Rainer Cherkeh, Carsten Momsen, „Doping als Wettbewerbsverzerrung? Möglichkeiten der strafrechtlichen Erfassung des Dopings unter besonderer Berücksichtigung der Schädigung von Mitbewerbern“, *NJW*, 2001, 1748.

²² *Ibidem*.

²³ Hrvoje Kačer i dr., *Sportsko pravo*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2018, 544.

NEOVLAŠĆENA PROIZVODNJA I STAVLJANJE U PROMET
DOPING SREDSTVA U ZAKONU O SPREČAVANJU DOPINGA
IZ 2005. GODINE

U Zakonu o sprečavanju dopinga u sportu iz 2005. godine²⁴ bila je propisana stroža kazna za krivično delo neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet doping sredstva nego što je to učinjeno u važećim Zakonom o sprečavanju dopinga u sportu iz 2014. godine. Takođe, po nama iz neobjašnjivih razloga zaprećena kazna za ovo krivično delo bila je stroža nego što je zaprećena kazna za krivično delo neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz čl. 246 Krivičnog zakonika. Naime za osnovni oblik krivičnog dela neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet doping sredstva iz čl. 49 st. 1 bila je propisana kazna zatvora od najmanje 5 godina,²⁵ dok je za poseban oblik predviđen u st. 2 bila propisana kazna zatvora od šest meseci do pet godina. Za osnovni oblik krivičnog dela neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga propisana je kazna zatvora od tri do dvanaest godina. Međutim, iako je naše krivično zakonodavstvo u poslednjoj deceniji u kriminalno - političkom smislu na liniji jačanja krivično pravne represije²⁶ ovaj svojevrsni penalni populizam se nje mogao braniti valjanim argumentima. Strože kažnjavanje za neovlašćenu proizvodnju i stavljanje u promet doping sredstva u odnosu na psihoaktivne kontrolisane supstance neprihvatljivo je ako se ima u vidu činjenica da je značajan broj tih supstanci istovremeno i na Spisku psihoaktivnih kontrolisanih supstanci i na Listi zabranjenih doping sredstava. Takođe, treba imati u vidu da se propisivanjem besmisleno strogih kazni ne može suzbijati bilo koji oblik kriminaliteta niti se u potpunosti mogu ostvarivati efekti generalne prevencije kako to ponekada očekuje javno mnjenje.

Zbog svega navedenog u čl. 39 važećeg Zakona o sprečavanju dopinga u sportu koji je suštinski zadržan iz zakona iz 2005. godine, ispravno je propisano smanjenje visine zaprećene kazne za ovo krivično delo. Tako da se sada umesto ranije zaprećene kazne zatvora od najmanje pet godina učiniocu može izreći kazna zatvora od tri do dvanaest godina. Ovakvim rešenjima je izvršeno usklađivanje zaprećene kazne zbog „neovlašćene proizvodnje i stavljanja u promet doping sredstva“

---

²⁴ Zakon o sprečavanju dopinga u sportu, *Službeni glasnik RS*, br. 101/2005.

²⁵ Ako se uzme u obzir opšti maksimum kazne zatvora, to znači da je bila propisana kazna zatvora od pet do dvadeset godina.

²⁶ Više, Dragana Kolarić, „Vaninstitucionalne mere i drugi krivičnopravni instrumenti reakcije na kriminalitet i pozitivno zakonodavstvo Srbije (ispunjena očekivanja ili ne)“, *Vaninstitucionalne mere, pojednostavljene forme postupanja i drugi krivičnopravni instrumenti reakcije na kriminalitet i pozitivno kazneno zakonodavstvo (Ispunjena očekivanja ili ne)*, Veljko Turanjanin i Dragana Čvorović (ur.), Zlatibor, Beograd, 2022, 11–33.

sa zaprećenom kaznom za „neovlašćenu proizvodnju i stavljanje u promet opojnih droga“. U praksi je visina zaprećene kazne zatvora od najmanje pet godina vodila ka odugovlačenju krivičnog postupka.²⁷

Ovakav stav je u skladu sa preporukom o zajedničkim osnovnim principima za nacionalna zakonodavstva u cilju suzbijanja doping sredstava (2000/16) (u daljem tekstu Preporuka) usvojenoj od strane Komiteta ministara Saveta Evrope da u borbi protiv dopinga „treba koristiti pristup koji primenjuju zakoni kojima se suzbijaju teške droge“, sa tim da se „koriste najprimerenija i najefikasnija sredstva“.

Takođe, po nama iz neopravdanih razloga u važećem zakonodavstvu nisu propisani teži oblici krivičnog dela ako je osnovni oblik učinjen od strane grupe ili je učinilac ovog dela organizovao mrežu preprodavaca ili posrednika, ili je osnovni oblik učinjen od strane organizovane kriminalne grupe. Zakonodavac nije predvideo ni mogućnost da se učinilac dela koji otkrije od koga nabavlja doping sredstva može osloboditi od kazne, dok je sve nabrojano propisano kod krivičnog dela koje se odnosi na opojne droge. Svakako u budućim zakonodavnim izmenama ovu grešku zakonodavca treba ispraviti, što bi opet bilo u skladu sa navedenom Preporukom.

Iako je propisana kazna za ovo krivično delo znatno niža, podini autori ispravno konstatuju da je i dalje reč o izuzetno strogim kaznama i da bi bilo prihvatljivo njihovo dalje smanjivanje.²⁸ Ukupni društveno-politički uslovi i stavovi javnog mnjenja ne idu u prilog ovakvom shvatanju, ali nauka krivičnog prava mora voditi računa o dostignutom standardu ljudskih prava, svrsi kažnjavanja, mogućnostima sudske prakse i tome slično. Ova sugestija podjednako se odnosi i na krivična dela kojima se suzbija zloupotreba droga i na krivična dela kojima se suzbija zloupotreba doping sredstava.

Jedna od osnovnih odlika, zajednička za oba krivična dela koja se odnose na doping u sportu, jeste njihov blanketni karakter. U samom biću ovih krivičnih dela ne navodi se eksplicitno da su u pitanju blanketne norme, ali taj karakter proizilazi iz objekta radnje, koji je određen kao doping sredstvo.²⁹

U čl. 22 Zakona o sprečavanju dopinga u sportu propisano je da: „Anti-doping agencija utvrđuje, najmanje jedanput godišnje, Listu zabranjenih doping sredstava za sportiste i Listu zabranjenih doping sredstava za životinje (referentne liste zabranjenih farmakoloških klasa doping supstanci i doping metoda), u skladu sa Evropskom konvencijom o sprečavanju dopinga u sportu, međunarodnim

---

²⁷ N. Đurđević, op.cit., 205.

²⁸ V. Delibašić, S. Mandarić, op.cit., 199.

²⁹ *Ibidem*.

standardima za listu zabranjenih sredstava odobrenim od strane Svetske antidoping agencije i sportskim pravilima nadležnih međunarodnih sportskih saveza za sport u kome učestvuju životinje. Liste zabranjenih doping sredstava objavljuju se u „Službenom glasniku Republike Srbije“.

To ustvari znači, da bi se utvrdilo da li je u pitanju objekt radnje nekog od ovih krivičnih dela, neophodno je proveriti da li se određene supstance nalaze na pomenutim listama.

Takođe, kod krivičnog dela neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet doping sredstva, blanketni karakter proizilazi i iz nužnosti da radnje budu učinjene neovlašćeno da bi se mogle podvesti pod neko od bića ovih krivičnih dela.

NEOVLAŠĆENA PROIZVODNJA I STAVLJANJE U PROMET DOPING SREDSTVA U ZAKONU O SPREČAVANJU DOPINGA IZ 2014. GODINE

U čl. 39 Zakona o sprečavanju dopinga u sportu predviđen je jedan osnovni oblik ovog krivičnog dela (st. 1) i jedan poseban oblik (st. 2).

Objekt krivičnog dela su doping supstance i metode, koje su proglašene doping sredstvima i nalaze se na Listi zabranjenih doping sredstava. Sao ove supstance i metode mogu biti predmet ovog krivičnog dela. Predmet ovog krivičnog dela može biti ili sama supstanca koja je proglašena zabranjenim doping sredstvom ili njen preparat, to jest čvrsta ili tečna mešavina koja sadrži ovakve supstance.³⁰

Osnovni oblik

Osnovni oblik krivičnog dela neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet doping sredstva vrši onaj koji neovlašćeno s ciljem dopinga u sportu proizvodi, prerađuje, prodaje ili nudi na prodaju, ili radi prodaje kupuje, drži ili prenosi, ili posreduje u prodaji ili kupovini doping sredstva ili na drugi način neovlašćeno stavlja u promet doping sredstva.

Kod osnovnog oblika ovog krivičnog dela postoji veći broj alternativno propisanih radnji izvršenja koje se suštinski mogu svrstati u dve osnovne grupe: 1) radnje izvršenja koje su proizvodnog karaktera i 2) radnje izvršenja koje se odnose na promet doping sredstava.

U prvu grupu ovih aktivnosti spadaju proizvodnja i prerađivanje ovih materija. Pod proizvodnjom se podrazumeva svaka aktivnost izvršioca kojom se od

---

³⁰ N. Đurđević, op. cit., 212.

određenog materijala može dobiti doping sredstvo. Prerada doping sredstva obuhvata dalju preradu supstanci koje već imaju svojstvo doping sredstva, ali se to svojstvo procesom prerade modifikuje dodavanjem drugih sastojaka i tome slično.

Kod radnji kojima se doping sredstva stavljaju u promet zakon predviđa: prodaju, nuđenje na prodaju, kupovinu radi prodaje, držanje, prenošenje, posredovanje u kupovini ili prodaji i svaki drugi način stavljanja doping sredstva u promet.

Pod drugim načinom neovlašćenog stavljanja u promet doping sredstava podrazumevaju se sve one radnje koje nisu taksativno navedene, a podrazumevaju stavljanje doping sredstava u promet, kao što su: poklon, razmena, zajam i zaloga. Pošto se sve ove radnje preduzimaju neovlašćeno, reč je o ništavnim ugovorima, odnosno kod ovog krivičnog dela pod tim terminima podrazumevaju se faktičke, a ne pravne radnje koje su regulisane Zakonom o obligacionim odnosima.³¹

Ako se doping sredstvo kupuje ili drži radi lične upotrebe to ne predstavlja ovo krivično delo.

Navedene aktivnosti predstavljaju radnju izvršenja ovog krivičnog dela samo kada se vrše neovlašćeno, jer je proizvodnja, prerada i promet mnogih doping supstanci dozvoljena, posebno u medicinske i naučne svrhe. U Republici Srbiji ne postoji poseban zakon kojim je generalno regulisana proizvodnja i promet doping sredstava, pa se pitanje neovlašćenosti mora posmatrati u zavisnosti koje doping sredstvo je u pitanju u konkretnom slučaju. Kod procene da li su navedene aktivnosti izvršene neovlašćeno polazi se od Zakona o lekovima i medicinskim sredstvima³² i Pravilnika o odobravanju izuzetaka za terapijsku upotrebu.³³

Krivično delo je svršeno preduzimanjem bilo koje aktivnosti koja je označena kao radnja izvršenja ovog krivičnog dela.

Posledica dela je apstraktna opasnost po zdravlje sportista, regularnost takmičenja i etičke vrednosti sporta.

U pogledu krivice učinioca potreban je umišljaj, koji obuhvata svest da se radnje izvršenja preduzimaju u cilju dopinga u sportu i da se neovlašćeno bave njihovom proizvodnjom i/ili stavljanjem u promet. Moguć je i direktni i eventualni umišljaj.

Za postojanje ovog krivičnog dela potrebno je da je neka od alternativno propisanih radnji izvršenja preduzeta sa ciljem dopinga u sportu. Zakon o sportu³⁴

---

³¹ Više, V. Delibašić, S. Mandarić, op. cit., 220.

³² Zakon o lekovima i medicinskim sredstvima, *Službeni glasnik RS*, br. 30/2010, 107/2012, 113/2017 – dr. zakon i 105/207 – dr. zakon.

³³ Pravilnik o odobravanju izuzetaka za terapijsku upotrebu, *Službeni bilten ADAS*, br. 38 od 12. 3. 2021. godine.

³⁴ Zakon o sportu, *Službeni glasnik RS*, br. 10/2016.

u čl. 2 predviđa da je: „Sport delatnost od posebnog značaja za Republiku Srbiju. Sport je deo fizičke kulture koji obuhvata svaki oblik organizovanog i neorganizovanog obavljanja sportskih aktivnosti i sportskih delatnosti od strane fizičkih i pravnih lica u sistemu sporta, u cilju zadovoljenja potreba čoveka za stvaralaštvom, afirmacijom, fizičkim vežbanjem i takmičenjem sa drugima“.

Iz činjeničnog stanja utvrđenog u prvostepenoj presudi Apelacionog suda u Novom Sadu posl. Br. Kž. I 1124/18 od 03.12. 2017. godine kojom je potvrđena presuda višeg suda u Novom Sadu posl. Br. K 207/18 od 11. 09. 2018. godine proizilazi da nema elemenata krivičnog dela neovlašćeno stavljanje u promet doping sredstava u pokušaju kod okrivljenog koji je pokušao da preda doping sredstva pritvoreniku, radi održavanja fizičke kondicije u teretani Okružnog zatvora Novi Sad, gde izdržava kaznu zatvora, jer iste ne koristi u cilju dopinga za sport i radi povećanje mišićne mase i energije kod sportskih takmičenja, s obzirom na to da je jasno da nema sportskih takmičenja u penalnim uslovima.³⁵

Mišljenja smo da je u konkretnom slučaju Apelacioni sud zauzeo ispravan stav imajući u vidu čl. 3 st. 22 Zakona o sportu po kome je sportsko takmičenje sportska priredba koja se odvija prema unapred utvrđenim i poznatim sportskim pravilima, koja mogu biti opšte važeća za konkretnu granu sporta ili samo za konkretnu sportsku priredbu i čiji je cilj, kojem svaki učesnik teži, ili pobeda protivnika ili postizanje izvesnog unapred određenog sportskog rezultata.

Takođe, iz Presude Apelacionog suda u Beogradu br. Kž 1 2518/11 od 04.07. 2011. godine proizilazi da nema krivičnog dela neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet doping sredstava iz čl. 39 ZSDS, ukoliko nema dokaza da su radnje okrivljenog preduzimate u cilju stavljanja u promet u cilju dopinga u sportu, što predstavlja bitno obeležje bića ovog krivičnog dela.

Presudom Višeg suda u Beogradu K. br. 1442/10. od 21. 3. 2011. godine, okrivljeni je oslobođen od optužbe da je izvršio krivično delo neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet doping sredstava iz člana 49. stav 1. Zakona o sprečavanju dopinga u sportu. Prema okrivljenom je izrečena mera bezbednosti oduzimanja predmeta...

Protiv navedene presude žalbu je izjavilo Više javno tužilaštvo u Beogradu.

Razmatrajući spise predmeta i pobijanu presudu, a po oceni navoda iznetih u žalbi, Apelacioni sud u Beogradu je u sednici veća našao da je žalba neosnovana.

Naime, po nalaženju Apelacionog suda, prvostepeni sud je za svoj stav dao jasne i uverljive razloge koje u svemu kao pravilne prihvata i ovaj sud, s obzirom da tokom postupka nije dokazano da je okrivljeni izvršio krivično delo neovlašćena

---

³⁵ Iz *Biltena Višeg suda u Novom Sadu*, broj 10/2019, Intermex, sentencu sastavila: Lenka Jamušakov, samostalni savetnik.

proizvodnja i stavljanje u promet doping sredstava iz čl. 49. Zakona o sprečavanju dopinga u sportu, odnosno nije dokazano da je okrivljeni neovlašćeno u cilju dopinga u sportu stavlja u promet supstance koje se nalaze na listi zabranjenih doping sredstava u sportu objavljenih u Službenom glasniku br. 21/08, budući da je tokom postupka kao nesporno dokazano da je okrivljeni u više navrata slao u inostranstvo – Veliku Britaniju lekove – sredstva koja imaju širok spektar medicinske primene (lečenje različitih oblika malignih oboljenja kod žena, lečenje impotencije kod muškaraca i dr.), a koja sredstva se, između ostalog, mogu koristiti i kao doping sredstva i kao takva se nalaze na navedenoj listi zabranjenih doping sredstava, međutim, iz izvedenih dokaza tokom prvostepenog postupka nije utvrđeno da je okrivljeni lekove bliže opisane u izreci pobijane presude stavlja u promet upravo u cilju dopinga u sportu, što predstavlja bitno obeležje bića krivičnog dela koje je okrivljenom stavljeno na teret.³⁶

Pri tome, treba imati u vidu da radnje neovlašćenog stavljanja u promet doping sredstva ne podrazumevaju nužno da se ta sredstva moraju iskoristiti kao doping, ali ih izvršilac mora stavljeti u promet sa ciljem da se iskoriste kao doping u sportu.³⁷ Ako se radnja izvršenja ne preduzima sa tim ciljem, radi se o nekom drugom, a ne ovom krivičnom delu.

Poseban problem u praksi predstavlja činjenica da postoji velika sličnost između krivičnog dela neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet doping sredstva i osnovnog i privilegovanog oblika neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz čl. 246 st. 1 i 6 KZ. Problem u praksi je još izraženiji ako se ima u vidu činjenica da se značajan broj ovih supstanci nalazi istovremeno i na Spisku psihoaktivnih kontrolisanih supstanci i na Listi zabranjenih doping sredstava. Dokazivanje o kom krivičnom delu se u konkretnom slučaju radi izuzetno je teško, jer se nekada egzaktnim dokaznim sredstvima ne može utvrditi sa kojim ciljem je preduzeta konkretna radnja izvršena. Problem se još više usložnjava kada se zna da se mnoge od ovih supstanci mogu proizvoditi u ilegalnim laboratorijama i da ih kriminalne grupe mogu stavljeti u promet i sa ciljem dopinga u sportu, ali i bez tog cilja, odnosno mogu ih proizvoditi i stavljeti u promet istovremeno i kao psihoaktivne supstance.

Za policiju, tužilaštva i sudove metodika otkrivanja i dokazivanja krivičnih dela iz oblasti dopinga u sportu predstavlja potpuno novu oblast rada. Iz tog razloga policija i tužilaštvo, kada se nađu u situaciji da otkriju ilegalnu proizvodnju i/ili

³⁶ Presuda Apelacionog suda u Beogradu, br. Kž 1 2518/11 od 4. 7. 2011. godine.

³⁷ Presuda Apelacionog suda u Beogradu, br. Kž 1 2518/11 od 4. 7. 2011. godine i presuda Višeg suda u Beogradu K. br. 1442/10 od 21. 3. 2011, *Bilten Višeg suda u Beogradu*, broj 83, Intermex, Beograd.

stavljanje u promet supstanci koje se nalaze i na Spisku psihoaktivnih kontrolisanih supstanci i na Listi zabranjenih doping sredstava, usled nedostatka usko specijalističkih znanja iz oblasti dopinga u sportu, neće se ni baviti dokazivanjem s kojim ciljem su određene supstance proizvedene i/ili stavljene u promet, već će se jednostavno opredeliti da je reč o krivičnom delu neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga. Jasno je da za ovakvo postupanje nema kriminalnopolitičkog opravdanja.

Analizirajući dosadašnje slučajeve izvršenja krivičnih dela iz oblasti dopinga u sportu, sumirajući taktiku i tehniku izvršilaca, dolazi se do neminovnog zaključka da se pomenuti delikti ne mogu dokazivati bez posebne vrste materijalnih dokaza, koji se redovno pojavljuju u obliku uzoraka krvi i drugih telesnih tečnosti sportista, dokumenata koji predstavljaju medicinsku dokumentaciju o preduzetim tretmanima na sportistima i knjigovodstvenim ispravama i poslovnim knjigama pravnih lica koja dokumentuju promet supstanci potrebnih za sintetisanje i proizvodnju doping sredstava.³⁸

Danas doping u sportu nije samo karakteristika profesionalnog sporta već je postao sastavni deo života i mnogih rekreativaca. Doping je generalno prisutan u opštoj populaciji, koja nema dovoljno znanja o štetnosti ovih supstanci po zdravlje. Zbog toga je po našem mišljenju sudska praksa ispravno zauzela stav da se dopingom u sportu smatra i korišćenje ovih sredstava u aktivnostima poput bodibildinga, fitnesa i u drugim aktivnostima kojima se poboljšava fizička spremnost.

Naime, Presudom Apelacionog suda u Beogradu delimično je ukinuta presuda Višeg suda u Beogradu i u stavu 1/1 i u tom delu spisi su vraćeni prvostepenom sudu na ponovno suđenje. U obrazloženju navedene odluke osnovano se ukazuje žalbom javnog tužioca da je prvostepeni sud povredio krivični zakon zaključujući da farmaceutske proizvodi u konkretnom slučaju nisu u smislu Zakona o sprečavanju dopinga u sportu doping sredstva, jer nema dokaza da su upotrebljeni za sportska takmičenja od strane profesionalnih i amaterskih sportista. Ovo stoga što je odredbom člana 39. stav 1. Zakona o sprečavanju dopinga u sportu inkriminisana neovlašćena proizvodnja, prerada, prodaja, nudenje na prodaju, kupovina, držanje, prenošenje, posredovanje u prodaji, odnosno radi prodaje ili kupovine doping sredstava ili na drugi način neovlašćeno stavljanje u promet doping sredstava i u cilju dopinga u sportu, dok se dopingom u sportu u smislu odredbe člana 2. Zakona smatra povreda antidoping pravila iz člana 3. gde u stavu 1. tačka 6. Zakona kao povredu antidoping pravila utvrđuje nedozvoljeno posredovanje doping sredstava. Kada se ima u vidu da je Zakon o sportu važeći u vreme izvršenja krivičnog dela,

---

³⁸ D. Šuput, op. cit., 146.

u članu 3. stavu 1. tački 1. propisao da su sportske aktivnosti svi oblici fizičke i umne aktivnosti koji kroz neorganizovano i organizovano učešće imaju za cilj izražavanje ili poboljšavanje fizičke spremnosti i duhovnog blagostanja, stvaranje društvenih odnosa ili postizanje rezultata na takmičenjima svih nivoa, a u smislu istog člana iz stava tačke 7, sportista je lice koje se bavi sportskim aktivnostima, pogrešno je prvostepeni sud zaključio da okolnost da su sredstva bila namenjena bodi-bildingu, fitnessu i slično, isključuju protivpravnost. S obzirom na navedeno, pobijena presuda je u odnosu na ovo krivično delo morala biti ukinuta.³⁹

Poseban oblik

Poseban oblik ovog krivičnog dela (st. 2), za koji je propisana kazna zatvora od šest meseci do pet godina, čini onaj ko neovlašćeno sa ciljem dopinga u sportu pravi, nabavlja, poseduje ili daje na upotrebu opremu, materijal ili supstance za koje se zna da su namenjene za proizvodnju ili pripremanje doping sredstava.

U pitanju su pripremne radnje ili pomaganje za osnovni oblik krivičnog dela, koje su propisane kao samostalno krivično delo.

Imajući u vidu da naše krivično pravo inkriminiše u nekim slučajevima pripremne radnje i za dela manje društveno opasna od krivičnog dela neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet doping sredstava, Delibašić i Mandarić smatraju da je unošenje ove inkriminacije opravdano.⁴⁰ Takvo je, na primer, krivično delo pravljenje, nabavljanje i davanje drugom sredstava za falsifikovanje iz čl. 227 Krivičnog zakonika.

Pravljenje znači stvaranje ovih materija, dok pod nabavljanjem treba razumeti svaki oblik dolaženja do njih, kao što su kupovina, trampa, poklon. Posedovanje je faktičko raspolaganje, odnosno držanje ovih materija, nezavisno od toga kome pripadaju, dok davanje na upotrebu znači svaki oblik njihovog otuđivanja drugom licu, kao što su prodaja, poklanjanje i tome slično.⁴¹

Radnje ovog krivičnog dela su alternativno određene, pa će delo biti izvršeno preduzimanjem bilo koje od predviđenih radnji. Ako izvršilac preduzme više različitih radnji izvršenja, postojaće realni sticaj krivičnih dela, ali se uz postojanje ostalih uslova može konstituisati produženo krivično delo.

---

³⁹ Presuda Apelacionog suda u Beogradu Kž1. br. 1399/17 od 31. 1. 2018. godine i presuda Višeg suda u Beogradu K. br. 182/16 od 13. 7. 2017. godine, *Bilten Višeg suda u Beogradu*, broj 89/2018, Intermex, Beograd.

⁴⁰ V. Delibašić, S. Mandarić, op. cit., 226

⁴¹ N. Đurđević, op. cit., 214.

U slučaju da isto lice napravi, nabavi ili poseduje opremu materijal ili supstance namenjene za proizvodnju doping sredstava, pa kasnije počne da proizvodi doping sredstva, vrši samo osnovni oblik krivičnog dela neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet doping sredstava. Naime, u tom slučaju delatnosti iz ovog stava predstavljaju pripremnu radnju, za koju se ne odgovara po principu konsumpcije.

S obzirom na to da doping sredstva i sredstva za njihovu proizvodnju i prerađu predstavljaju predmete koji su namenjeni ili upotrebljeni za izvršenje krivičnog dela, kao mera bezbednosti propisano je njihovo obavezno oduzimanje (st. 3). Kod ovog krivičnog dela može se odrediti i mera bezbednosti propisana čl. 87 Krivičnog zakonika, to jest oduzimanje predmeta koji je bio namenjen ili upotrebljen za izvršenje krivičnog dela ili je nastao izvršenjem krivičnog dela, kada postoji opasnost da će se određeni predmet ponovo upotrebiti za izvršenje krivičnog dela, ili kada je radi opšte bezbednosti ili iz moralnih razloga oduzimanje predmeta neophodno. Primena ove mere bezbednosti dolazi u obzir, na primer, u slučaju otkrivanja mašina za tabletiranje ili pakovanje doping sredstava, ili u odnosu na motorna vozila kojima su se prevozila ta sredstva i svih drugih predmeta koji mogu biti upotrebljeni u neovlašćenoj proizvodnji i stavljanju u promet doping sredstava.

ZAKLJUČAK

Krivično delo neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet doping sredstva iz čl. 39 Zakona o sprečavanju dopinga u sportu relativno je novo krivično delo, njegova inkriminacija u krivičnopravnom sistemu Srbije postoji od 2005. godine. U ovom tekstu smo pokušali da se osvrnemo na neke njegove specifičnosti u zakonskom određenju, te na pokušaje policije, tužilaštva i sudova da inkriminaciju primeni na adekvatan način. Iz primera koje smo dali očigledno je da u svemu tome ima lutanja, što je razumljivo.

Krivično delo je propisano po uzoru na krivično delo neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz čl. 246 Krivičnog zakonika. Ovakva zakonodavna praksa je, kako smo već naveli, u skladu sa međunarodnim standardima u suzbijanju dopinga u sportu, posebno sa Preporukom o zajedničkim osnovnim principima za nacionalna zakonodavstva u cilju suzbijanja doping sredstava (2000/16), usvojenoj od strane Komiteta ministara Saveta Evrope, u kojoj se navodi da u borbi protiv dopinga „treba koristiti pristup koji primenjuju zakoni kojima se suzbijaju teške droge“, s tim da se „koriste najprimerenija i najefikasnija sredstva“.

Međutim, bez obzira na pomenutu preporuku, po našem mišljenju iz neopravdanih razloga kod ovog krivičnog dela nisu propisani teži oblici ako je osnovni oblik učinjen od strane grupe ili je učinilac ovog dela organizovao mrežu

preprodavaca ili posrednika, ili je osnovni oblik učinjen od strane organizovane kriminalne grupe. Zakonodavac nije predvideo ni mogućnost da se učinilac dela koji otkrije od koga nabavlja doping sredstva može osloboditi od kazne, dok je sve nabrojano propisano kod krivičnog dela koje se odnosi na opojne droge.

Imajući u vidu činjenicu da se značajan broj ovih supstanci nalazi istovremeno i na Spisku psihoaktivnih kontrolisanih supstanci i na Listi zabranjenih doping sredstava, te da isto lice ili grupa lica mnoge od ovih supstanci mogu istovremeno proizvoditi i stavljati u promet sa ciljem dopinga u sportu i/ili kao psihoaktivne supstance, u budućim izmenama zakonodavstva opravdano bi bilo propisati teže oblike i kod krivičnog dela neovlašćene proizvodnje i stavljanja u promet doping sredstava, onako kako je to propisano kod krivičnog dela neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga.

Po našem mišljenju, to bi najbolje bilo uraditi u budućim izmenama Krivičnog zakonika.

Tek će budući rad na otkrivanju i dokazivanju ovog krivičnog dela dati odgovor na pitanje kako je najcelishodnije primeniti aktuelnu inkriminaciju. Istovremeno, očekujemo reagovanje zakonodavca da izmenama i dopunama poboljša aktuelnu inkriminaciju ovog krivičnog dela u smislu njegovog što konkretnijeg definisanja u skladu s preporukama koje su date u radu.

Dr. BOŽIDAR OTAŠEVIĆ
Assistant Professor, Criminal and Police University
Belgrade

Prof. Dr. NENAD ĐURĐEVIĆ
Full Professor, retired, Faculty of Law
University of Kragujevac

CRIMINAL OFFENSE – UNAUTHORIZED PRODUCTION AND PUTTING
ON THE MARKET OF DOPING AGENTS - PROBLEMS IN THE WORK
OF DETECTION BODIES AND COURT PRACTICE

Summary

Doping is a serious threat to modern sport for two reasons: first, it is incompatible with the ethical principles of sport and fair sports fighting; secondly, doping can endanger the health of athletes, due to the large number of drugs and medical procedures that are used for this purpose. The aim of the paper is to point out the basic characteristics of the criminal offense of unauthorized production and placing on the market of doping agents, as well as certain problems that arise in the practical work of the police and prosecutor's offices, as well as the modest judicial practice that exists

in this area. The problem in practice is the fact that there is a great similarity between the criminal offense of unauthorized production and marketing of doping agents and the basic and privileged form of unauthorized production and marketing of narcotic drugs from Article 246, paragraph 1 and 6 of the Criminal Code. Proving which criminal offense is involved in a specific case is extremely difficult, because sometimes exact means of evidence cannot be used to determine the purpose for which a specific enforcement action was taken. In doing so, one should take into account the fact that a significant number of prohibited substances are simultaneously on the List of Psychoactive Controlled Substances and on the List of Prohibited Doping Agents. Criminal groups can produce and sell prohibited substances as doping agents and as psychoactive substances. Bearing in mind that this is a new area of work for the detection authorities, they will most often not deal with proving the purpose for which certain substances were produced and placed on the market, but will simply decide that the criminal offense is the unauthorized production and placing on the market of narcotic drugs, which is certainly not justified from a criminal-political point of view

Key words: doping, psychoactive substances, criminal offense, athletes, health.

Literatura

- Atanacković D., *Krivično pravo – posebni deo*, Beograd, 2009.
- Cherkeh R., Momsen C., „Doping als Wettbewerbsverzerrung? Möglichkeiten der strafrechtlichen Erfassung des Dopings unter besonderer Berücksichtigung der Schädigung von Mitbewerbern“, *NJW*, 2001.
- Delibašić V., Mandarić S., *Sportsko i krivičnopravno sankcionisanje dopinga u sportu*, JP „Službeni glasnik“, Beograd, 2016.
- Đurđević N., „Krivična odgovornost za doping u sportu“, zbornik radova *Pravna država i stručnost procesnih subjekata kao instrument suprotstavljanja kriminalitetu*, Pravni fakultet u Kragujevcu, Hanns Seidel Stiftung, Kragujevac, 2015.
- Đurđević N., „Odmeravanje kazne zabrane učešća sportiste na takmičenjima zbog upotrebe dopinga – pravni značaj slučaja Marina Čilića“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, br. 2, Split, 2015.
- Đurđević N., „Uticaj Rodčenkovog antidoping zakona na harmonizaciju borbe protiv dopinga u sportu na svetskom nivou“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, br. 1, Split, 2022.
- Đurđević N., *Komentar Zakona o sprečavanju dopinga u sportu*, Pravni fakultet u Kragujevcu, Kragujevac, 2008.
- Ex-ante analiza efekata Zakona o sprečavanju dopinga u sportu sa stanovišta izmena svetskog antidoping kodeksa i drugih propisa*, <https://www.mos.gov.rs/public/documents/upload/sport/inspekcija/Ex-ante%20analiza%20efekata%20Zakona%20o%20sprečavanju%20dopinga%20u%20sportu%20-%20Nacrt%202-12-2020.docx>.
- Fritzweiler J., (Hrsg.), *Doping, Sanktionen, Beweise, Ansprueche*, Stämpfli (Verlag), Bern, 2000.
- Kačer H., i dr., *Sportsko pravo*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2018.

Kolarić D., „Vaninstitucionalne mere i drugi krivičnopravni instrumenti reakcije na kriminalitet i pozitivno zakonodavstvo Srbije (ispunjena očekivanja ili ne)“, *Vaninstitucionalne mere, pojednostavljene forme postupanja i drugi krivičnopravni instrumenti reakcije na kriminalitet i pozitivno kazneno zakonodavstvo (Ispunjena očekivanja ili ne)*, Veljko Turanjanin i Dragana Čvorović (ur.), Zlatibor, Beograd, 2022.

Mrvić-Petrović N., *Krivično pravo*, JP „Službeni glasnik“, Beograd, 2006.

Šuput D., „Izvori kaznenog prava u oblasti sporta i usklađenost srpskog prava sa međunarodnim standardima“, *Strani pravni život*, br. 1. Beograd, 2011.

Šuput D., *Sankcionisanje dopinga u sportu*, Orion – Art, Beograd, 2007.

PREGLEDNI RAD